

Szúgyi Zoltán

Újvidéki naplójegyzetek

Hétfő, 2016. augusztus 29.

Nem sokkal hét után már elindultam otthonról, hogy kényelmesen kiérjek a Kökiből a Keletibe.

8.05-kor indult a vonatom Újvidékre.

Ivo Andrić (rémlík, nevében egykoron expressz is), 343 sz. vonat.

Jól hangzik, de már a netes tájékoztatóból is kiderül, korántsem valamilyen extra, emelt szintű utazásról lesz itt szó, hiszen az út időtartama eleve tíz perc híján hét óra, a táv pedig mindösszesen kétszáznyolcvanöt kilométer. Tehát ez megközelítőleg sem arról szól, amiről én évtizedekkel ezelőtt, amikor még a gyerekek kicsik voltak, győzködtem feleségem, utazzunk Újvidékről vonattal a tengerre, hogy a gyerekek is megtapasztalhassák a valóságban is a távolság, a messze fogalmát, hanem csak egyszerűen, végtelenül kínosan hosszú utazásnak nézhetek elébe.

Nem is történt meglepetés. Sőt, az érkezésre előirányzott 14.56-os időpontra sikerült még közel egy órácskát rákéslekednünk.

A vonatban (előrelátóan hoztam magammal Kindle-met) néhány órányit olvastam, majd hosszasan Jótám történetén és példázatán merengtem.

Abímelek, Jerubbaal fia, ugye, elment Sikembe anyja testvéreihez és megnyerte magának az egész nemzetséget, ahhoz, hogy ő lehessen uralkodójuk, s így meggyilkolhassa testvéreit, Jerubbaal fiait. Elmenvén aztán apja házához Ofrába, meg is ölt hetven férfit egy kövön. Csak Jótámnak, Jerubbaal legkisebb fiának sikerült megmenekülnie, mert elbújt.

Sikem polgárai ezután királlyá tették Abímeleket a sikemi tölgyfánál, az emlékoszlop mellett.

Jótám a Garizim-hegy csúcsáról így szólt a néphez:

– Sikem polgárai, hallgassatok rám, hogy rátok is hallgasson az Isten! Elmentek egyszer a fák, hogy királyt kenjenek föl maguknak. Mondták az olajfának: *Légy a mi királyunk!* De az olajfa ezt mondta nekik: *Talán elvesztettem olajomat, amelyért tisztelnek istenek és emberek, hogy menjek hajladozni a fák fölött?*

Hasonló értelemben utasította vissza a fák kérését a fügefa és a szőlő is, végül a túskebokorhoz fordultak, s a túskebokor ezt mondta a fáknak:

– Ha igazán királyotokká akartok engem kenni, jertek, húzódjatok árnyékomba; mert ha nem úgy lesz, akkor tűz csap ki a túskebokorból, és megemésztí Libanon cédrusait!

S ezután elmenekült Jótám, mert félt a testvérétől.

15.47-kor érkeztem meg Újvidékre.

Kedd, 2016. augusztus 30.

Éjfél már jócskán elmúlt amikor visszatértem a hotelba. Úgy kezdtem el az új napot, hogy gyakorlatilag még le sem zártam az előzőt.

A városközpontban lévő Vojvodina Hotelban voltam elszállásolva (nem igazán tudok visszaemlékezni rá, viszont a ma már nem létező, ám az ugyanezen az épület melletti egykoron éjjel-nappal nyitva tartó bürokozra annál inkább), ahogyan a XI. Nemzetközi Irodalmi Fesztivál többi vendége is. A 115-ös szobát kaptam, két ágy volt benn, de egyágyasnak mondták, tehát egyedül bitoroltam.

Elszoktam már a dohányzószobáktól is. Be is számoltam erről sebtiben a máig erős dohányos Dušan Radaknak, akivel az Absolut Klub felolvasásai után, de még az esti megnyitóünnepséget megelőzően a viszontlátás örömevel ültünk le, kis beszélgetésre.

A tusolás után, így, hosszú arany Winston, hús Jelen, US Open az Eurosporton, hajnali háromkor lekapcsolt éjjeli lámpa.

Hit által tiltakozott Mózes, midőn felnövekedett, hogy a Fáraó leánya fiának mondják. Inkább választván az Isten népével való együttnyomorgást, mint a bűnnek ideig-óráig való gyönyörűségét; Egyiptom kincseinél nagyobb gazdagságnak tartván Krisztus gyalázatát, mert a megjutalmazásra tekintett.

(Zsid 11,24–26)

10.30-kor az Aréna mozi elől indultunk autóbusszal Karlócára, ahol az 56. Branko-díjat Srđan Gagić vehette át.

Az első, korábban kezdődő esti programot kihagytam. Azaz benéztem ugyan a Szerb Akadémia újvidéki tagozatának épületében hatkor kezdődött a kortárs dán költészetről folytatott beszélgetésbe (Dánia volt a fesztivál díszvendége), de miután kaptam a frissiben megjelent szerb nyelvű fordításkötetből (*Umoran da budem budan*), gondoltam az igencsak vonatott alkalmi tolmácsolások hallgatása helyett inkább abból olvasgatok majd, s lesétáltam a Duna parkba.

A sarki, de már a Zmaj Jovinára néző trafikban vettem újabb két doboz aranyszínű hosszú Winstont és egy behűtött, fél literes Cocktát.

A kis utcákat is útba ejtettem, nagyon szokatlan volt még a jól ismert belváros átalakulása.

Hiába, huszonöt év óta egyszer voltam csak Újvidéken, a Magyar Rádióval, s akkor a külvárosban szálltunk meg. Kisbusszal jöttünk be az M Studióba is.

A Duna parkban is meglepett a hatalmas tömeg. A babakocsikat tologató fiatal párok között szinte alig lehetett elhaladni, a gyepen mindenütt labdázó gyerekek, takarókon pihenő családok, gitározó fiatalok, a sétányok menti padok mellett pedig idősebbek lesték, hogy felszabaduljon egy ülőhely. Egyszerű kora őszi kedd este, s mintha *majálisoznának* az újvidékiek.

Miroslav Antić szobra előtt pedig, népes gyermekhallgatóság előtt, ezen az estén is ott mesélt a fiatal szerb színész a legendás költő történeteiből.

Szerda, 2016. augusztus 31.

Tíz óra körül elmentem a városi könyvtárba. Erősen kavargtak még bennem az akaratlanul is felelevenedő nyolcvanas évek történései, a szerbhorvát nyelven zajló vita az *Új Symposion*ról, mire felértem az első emeletre.

A költészet és a banalitás volt a tanácskozás témája, de én inkább csak azért jöttem, hogy találkozzak az egykori sympós-barátokkal, a mostani szimpózium két magyar előadójával, Losoncz Alpárral és Faragó Kornéliával.

Az ebéd utáni folytatást ki is hagytam. Pihengettem, készülődtem az esti felolvasásra, ami azért sem tűnt teljesen zavarmentesnek, mert nem hoztam magammal a még Pestről elküldött anyagot, hiszen Zivlak leveléből úgy értettem, a versek a fesztivál idejére megjelennek egy kétnyelvű kiadványban. Kiderült, mégsem. Azt pedig, hogy magyarul más versek hangozzanak el, mint amelyeket majd Emil Kurcinak, a Fialatok Színházának ruszin, de magyarul és szerbül is egyaránt kiválóan beszélő színésze olvas fel szerb nyelven, melyeket előre lefordítottak, nem akartam.

Közben megtudtam Zivlaktól, alig talált fordítót verseimhez. Végül Bordás Győző fordította le őket szerbre, hetet a tíz közül (hárommal a nyelvi megoldások miatt nem boldogult), s bár Győző ezt csak nyersfordításnak szánta (amit az est után személyesen meg is erősített), Zivlak és azon szerb ajkúak is, akik olvasták, illetve a felolvasás alkalmával hallották, jónak minősítették. Mert végül úgy oldódott meg a kérdés, hogy Győző a fellépésem idejére (hazaszaladt és kinyomtatta) megérkezett a kéziratral.

Nyolc után mentem le a posta mögötti térre, reméltem felbukkan még valaki az újvidéki barátok, ismerősök közül, Bordás Győzön kívül is. De nem. Viszont megkeresett Kis Laura, a Magyar Szó fiatal újságírója egy rövid interjúra.

Este kilenc körül tehát, az Ifjú párok terén, hat verset olvastam föl (és hangzott el a magyar után szerb nyelven is): a *Háború ugat a falak mögött*, a *Budapesti tájvers*, a *Pillangóhaiku a gyermekről*, a *Még síró hangom se*, a *Szoros kapu*, valamint a *Csak úgy... in memoriam Sziveri János* címűeket.

Jólesett, hogy a fordításban általam észlelt költői fogyatékoságokat megemlítve Zivlak mellett Emil és Dušan, de Dragomir (Šoškić), Franja (Petrinović), Cera (Mihailović) Boško (Tomašević), Miruljko (Vukadinović) és mások is biztosítottak arról, hogy szerb nyelven is működőképesek az elhangzott versek. És legfőként az, hogy Jancsit (Sziveri) nagyon nagy szeretettel emlegették. Máig tisztelik, becsülik.

Lefekvés előtt eszembe jutottak a 130. zsoltár 3. versében még reggel olvasottak: *Ha a bűnöket számon tartod Uram: Uram, kicsoda maradhat meg?*

Csütörtök, 2016. szeptember 1.

Tízkor újra az Aréna mozi előtt várakozó autóbussznál gyülekeztünk. Előbb két Fruska Gora-i kolostort kerestünk fel (egy nőt és egy férfit), majd a nemzetközi úton a 137-es szállásra buszoztunk, ahol fenséges ebéd, a hagyományos szerb konyha ételeinek hamisítatlan ízei vártak bennünket.

A knini származású Pero Samardžija¹ (miután a '90-es évek derekán megvette a pusztulásnak indult tanyát a körülötte lévő földekkel együtt) fia rendezte itt be a mára Szerbia-szerte népszerűvé vált vendéglátóhelyét.

– *Két kérdést szeretnék feltenni: Milyen verseket ír? És mi a véleménye a költészet hatásáról a politikára, a társadalomra, és erről a fesztiválról?* – mondta Nada Zorič a RTV újságírója, mikor a 19.30-as, az Absolut Klub erkélyéről történt felolvasásom követően az Ifjú párok terére érkeztem. – Csak rövidke válaszokra gondolok, mint pl.: szerelem, halál, természet, táj, tenger (ilyesmiket mondtak a többiek is) – sorolta –, s lehetne szerb nyelven?– tette hozzá.

– Nekem ez nem olyan egyszerű, és magyarul sem biztos, hogy sikerül sebtiben megfogalmaznom – feleltem, és egy kis gondolkodási időt kértem.

Nem örült, de mondta, rendben, s intsek majd, ha indulhat a felvétel.

Rövidesen bólintottam, Nada pedig felemelve a mikrofont intett az operatőrnek:

– *A Háború ugat...* kezdetű versemben így fogalmaztam meg: *Minek szólni azt, mit leírhat bárki?* S ehhez tartom is magam. A megkerülhetetlen útkeresést követően a csendteremtés szükségességét ismertem fel, melyből előjöttek a csendképek, majd a szavak nélküli szólás igénye hozta létre EKG-szonettek és haikuk formájában a megnyilatkozást, mely után már csak az évek során gubókban rejtező pillangóversek születhettek meg, öregkoromra pedig elindítottam a lelket, mert megértettem, hogy időben el kell indítani ahhoz, hogy teljesen felkészülhessen, mire eljut az örökkévalóságig, ahol majd a test is utoléri. Kb. ennyi lenne legrövidebben a lényeg – mondtam, és gyorsan szerbül is elmotyogtam neki hozzá-

¹ Peróval akár Kninben is találkozhattam volna (lehet találkoztunk is?) 1977–78-ban, amikor a katonai szolgálatom töltöttem a JNA-ban, s különösen a fél éves gyalogos kiképzés alatt szinte naponta megjártuk az ún. Vörös földet, mely mint a mostani beszélgetésünk alkalmával kiderült az ő kertjük végénél ért véget. A háború során, ő, családjával Horvátországból ide, én innen, családotul Magyarországra, és most ő lát házigazdaként vendégül itt, Vajdaság közepén, mint Pestről meghívott költőt. A sors iróniája?

vetőleges fordításban, mert úgy láttam érthetett valamit magyarul is, hisz nem leplezte csodálkozását.

De götön feltette inkább újra a második kérdést is.

– Meggyőződése, hogy mint mindennek, a költészetnek is óriási hatása van mindenre, a társadalmakra, a politikára is, függetlenül attól, hogy mi azt érzékeljük vagy sem. S ez a fesztivál, szerintem, éppen azért is kiváló, mert nem rendeli alá magát semminek. A sok-sok országból ideérkező világhírű, nevesebb vagy kevésbé ismert, különböző nyelveken megszólaló költő egyszerűen teheti a dolgát, szeretettel ismerkedve, barátkozva nyíltan vallhat színt. Mindentől függetlenül, kihangosítva hangzanak itt fel sorban a versek a nyitott téren, vagy az Absolut Klub balkonjáról a sétálóutcában közlekedők és a vendéglők teraszain ülők tömege felé, akár a pusztába kiáltott szó, ami, ugye, csak a felületes szemlélőnek tűnhet hiábavalónak.

Hogy mi, és hogyan került végül adásba, nem tudom, de azt igen, máris nagyon sajnáltam, hogy az előző esti, Laurának adott interjúban nem megfontoltabb, jobban átgondolt válaszokat adtam.

Tizenegy körül sétáltunk át a Bistróba, ahol a fiatalok slam poetry döntője zajlott.

Elüldögéltünk órányit a teraszon, majd újfent megköszönve a meghívást, elbúcsúztam Zivlaktól, s a többi, még kitaró fesztiválvendégtől. Dušannak, aki elkísért a hotelig, a Miletić-szobor mellett elhaladva, röviden elmeséltem azért egyik kalandos éjjelünk történetét Jancsival, melynek epizódja (azt hiszem, a Putnik bárból jövet) a szobor takarásában (de hogyan is lehetne egy tér közepén álló szobornál takarást találni?) végzett kényszerű vizeléssel kezdődött, és rendőri pofonokkal végződött... Aztán a Vojvodina bejáratánál, a budapesti vagy újvidéki viszontlátás reményében, tőle is búcsút vettem.

És emlékezzél meg a Teremtődről a te ifjúságodnak idejében, míg a veszedelmek napjai el nem jőnek, és míg el nem jőnek az esztendő, melyekről azt mondd: nem szeretem ezeket! (Préd 12,3)

Péntek, 2016. szeptember 2.

13.04-kor indult a vonatom Budapestre, s mivel valamelyik reggel véletlenül belenézve a hotelszobában található házirendet és egyéb tudnivalókat (pl. az összetört tükör 2800 dináros büntetést von maga után) tartalmazó füzetecskébe örömmel láttam, hogy a távozás napján 12 óráig kell csak elhagyni a szobát, nem keltem korán.

A bepakolást követően tíz körül mentem le reggelizni, és még a kijelentkezés előtt átsétáltam a közeli áruházba néhány magammal vivendő apróságért: Eurocrem, Bajadera, rizses csoki...

Dél körül a négyes buszszal indultam ki a központból a vasútállomásra.

Az információnál meglepetésemre azt mondták, hogy a le- és felszárlást leszámítva semmit nem időzik a Belgrádból érkező vonat. Nincs értelme hát sokkal előbb a peronon álldogálni.

Vettem egy Dnevniket és egy Magyar Szót, és leültem a közeli kerthe-lységbe. Apatini sört és egy hazai kávé-t rendeltem. Hazait, mert az előző napokban gyorsan kiderítettem, hogy azt is hagyományosan, dzsezvában, törökösen főzik, de a helybeliek szívesebben veszik, ha immáron így, s nem török kávéként kéri a vendég.

A vonatban előbb olvasással (átnéztem a napilapokat, majd újra jó szol-gálatot tett a Kindle) igyekeztem elterelgetni gondolataimat az előttem álló hosszadalmas utazás kényelmetlenségeiről (mely egyébként majd még tetőződik is egy kényszerű átszállással Kelebiánál).

Később sorban fellapozgatva az ajándékba kapott könyveket a fesztivál kiadványának segítségével azonosítottam be a költőket, akikkel együtt töltöttem az elmúlt napokat:

Gérard Noiret, Franciaországból, Maurice Riordan és Matthew Caley az Egyesült Királyságból, Tadeusz Dąbrowski és Grzegorz Latushinsky Lengyelországból, Javier Vela és María Alcantarilla Spanyolországból,

Pedro Serrano Mexikóból, Gabrijel Kifu és Slavomir Gvozdenović Ro-mániából, Levena Filčeva Bulgáriából, Mihael Špajer és a bolgár száрма-zású Rumiana Ebert Németországból, НАЛИВАЙКО Николай Петрович és Лазунин Игорь Анатольевич Oroszországból.

S az idei fesztivál díszvendégei Dániából: Thomas Boberg, Pia Juul, Christel Wiinblad, Glenn Christian, Kamilla Löfström

És természetesen a hazaiak (szerbiaiak): Miroslav Cera Mihailović, Miljurko Vukadinović, Rale Nišavić, Irina Hardi Kovačević.

S ha nem is az előlátott 19.45-re, de még kilenc előtt, 20.57-kor befutott a Keleti 14-es peronjára az Ivo Andrić 342 sz. vonatom.

Az újvidéki nemzetközi költőfesztivál résztvevői. Balról harmadik: Szűgyi Zoltán